

KÕRGHARIDUSE KEVADKONVERENTS „MUUTUSTE TUULED“
Mis oli, see on läinud, mis tuleb, alles ees (E. Enno)

Mida tulevik toob?

Raul Eamets
Tartu Ülikool

Europe Liit
Euroopa Liitkaaslast

Tartu Ülikooli
Tartu ülikooli heaks

eqar
European Quality Assurance
Register for Higher Education

EKKA

Millest juttu tuleb...

- Globaalsed trendid, mis mõjutavad tööturgu
- Pikem vaade tuleviku majandusele
- Mis oskusi võiks tulevikus vaja minna?
- Inimene versus robot
- Mis saab erinevatest ametitest?

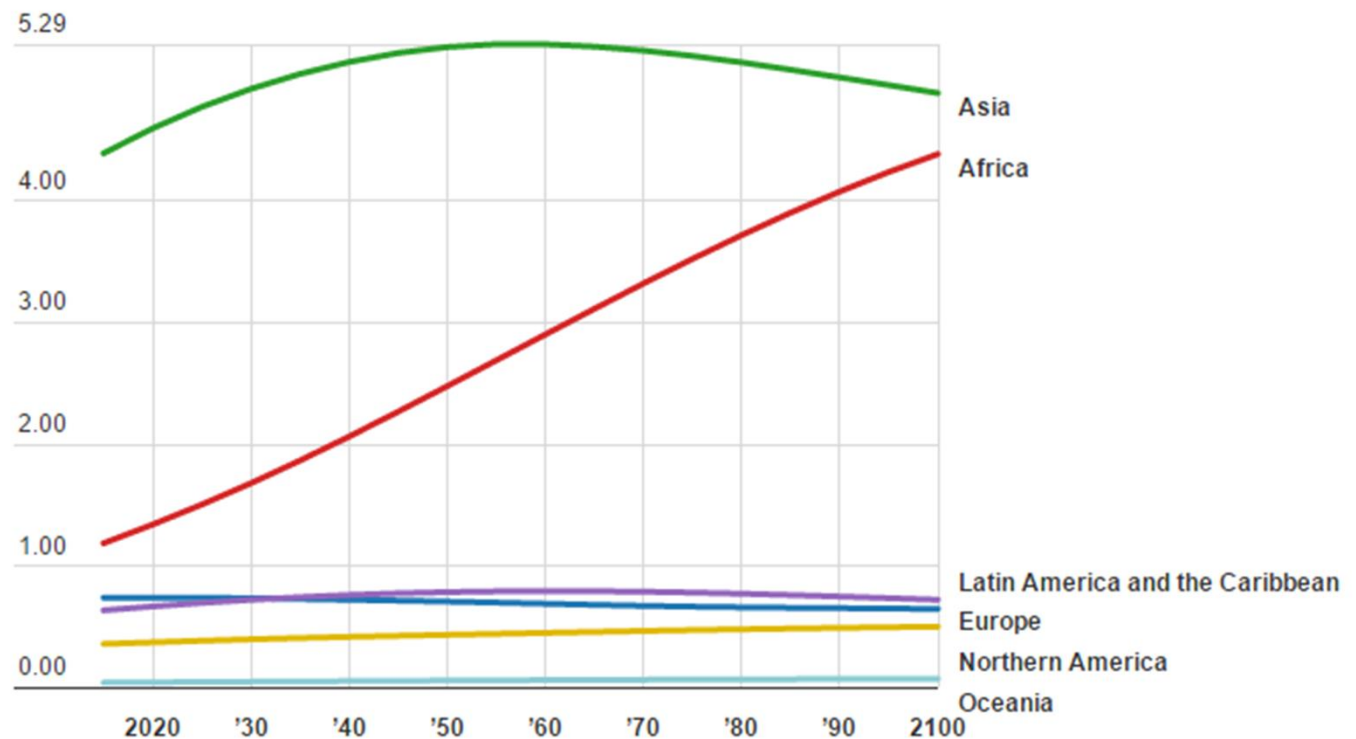

Globaalne majandus: rahvastik

Rahvastik:

- 11,2 mlrd, praegu 7,3
- Juurdekasv Aafrikast
- Rahvastik vananeb, eluiga pikem

UN Regional Population Projections (Billions, 2015 - 2100)

Source: [UN Medium-Variant Projection, 2015](#) [Get the data](#)

Pealkirjad tuleviku ajakirjanduses

News Headlines in 2025

Robots have entered our homes for personal use.

Big data has entered the Zettabyte era.

Sensory devices guide our everyday lives.

3D printing is commonplace. 4D printing is gaining mainstream acceptance .

Mobile financial transactions are now in crypto-currencies.

High Speed Rail to connect from China to Europe.

There are 6 million autonomous cars in Europe and North America.

Summer Sale: Low-cost holidays in space.

Samas on mingid asjad juba kohal...

Amara seadus

We tend to overestimate the effect of a technology in the short-run and underestimate the effect in the long-run

Lühiajaliselt me kipume tehnoloogiliste muutuste mõju ülehindama ja pikaajaliselt alahindama.

Roy Amara

Globaalsed trendid

- Demograafilised muutused, elanikkonna vananemine
- Tööturg muutub eripalgelisemaks : naiste osakaalu kasv, soorollide muutus, rohkem eripalgelisi rahvusrühmi (suuremad kultuurierinevused).
- Majapidamiste sissetulekute ebakindlus kasvab , kasvavad ka regionaalsed erinevused, polariseerumine tööturul.
- Muutuv töökeskkond, IT, all-hanke kasv ja rahvusvahelistumine nõuab suuremat paindlikkust tööturul. Suureneb nõudlus osaajaga töötamise ning paindlike töövormide järele.

Globaalsed trendid (jätk.)

- Erinevate tehnoloogiate konvergents, interdistsiplinaarsed teadmised (biotehnoloogia, IT rakendused, nanotehnoloogia jne)
- Programmeeritav maailm. Suurandmete analüüs mõjutab turundust, rahandust, põllumajandust, logistikat ja paljusid teisi eluvaldkondi.
- Nutikad masinad ja seadmed, asjade internet
- Mitmete oluliste keskuste esile kerkimine Aasias. Tärkavate majanduste osakaalu kasv maailma majanduses.
- Uue meedia ökosüsteem

Globaalsed trendid (jätk.)

- Kasvav defitsiit loodusressursside osas. Ressursside hinna kasv.
- Fiskaalsed väljakutsed kasvavate sotsiaalkulutuste katmiseks.
- Uued majandusvormid: krüptoraha (plokiiahela tehnoloogia) , jagamismajandus.

Pikem vaade majandusarengule

Globaalne majandus: energia, loodusressursid

- Muutub arusaamine ressurssidest, pole olemas sellist mõistet nagu prügi, kõik on taaskasutatav
- Uued energiakandjad , taastuvenergia, termotuumareaktsioon
- Maa kui üks olulisemaid ressursse

Samas...põllumajandus pilvelõhkujates, vertikaalsed aiad, suurandmete kasutamine tõstab oluliselt efektiivsust)

- Teatud ressursid lähevad väga hinda (Eesti)
  - Puhas vesi (kui ei teki väga odavaid ressursse vee magestamiseks)
  - Fosforiit (kui säilib traditsiooniline põllumajandus)
  - Ressursid, mille kasutus täna pole mõistlik (tuhamäed, vanad prügilad)

Pikem vaade globaalsele majandusele

- Ringlus- ja jagamismajandus, inimesed ei oma asju vaid rendivad neid
- Raha olemus võib muutuda kui Keskpangad enam ei kontrolli raharinglust (blockchain, krüptoraha)
- Uued ettevõtlike ökosüsteemid, klastrite ja võrgustike osatähtsuse kasv äris. Amazon, Microsoft, Apple, Facebook ja Google või nende Hiina analoogid
- Kliimamuutuste mõju turismile, põllumajandusele, kliimapõgenikud.
- Arenenud riigid : 0% kasv, roheline majandus?
- Aafrika: neoklassikaline, kasvule, tarbimisele orienteeritud mudel (juhul kui ei rännata täies mahus välja). Aafrika kui safaripark ja tooraine varu.

Pikem vaade

Globaalne majandus: tööturg, inimesed

- Haridus ja tervishoid indiviidi keskne, ise paneme kokku erialase hariduse kava, ise diagnoosime ja ravime enda tervist, arstidega/õpetajatega digitaalne suhtlus
- Esmatähtis ilmselt mitte teadmine kui selline vaid informatsiooni otsimise/leidmise kiirus ja töötlemise/analüüsi võime
- Automatiseerimine. Masinad asendavad esmajärjekorras keskastme töötajaid.
- Töötajate polariseerumine: valgekraed versus sinikraed

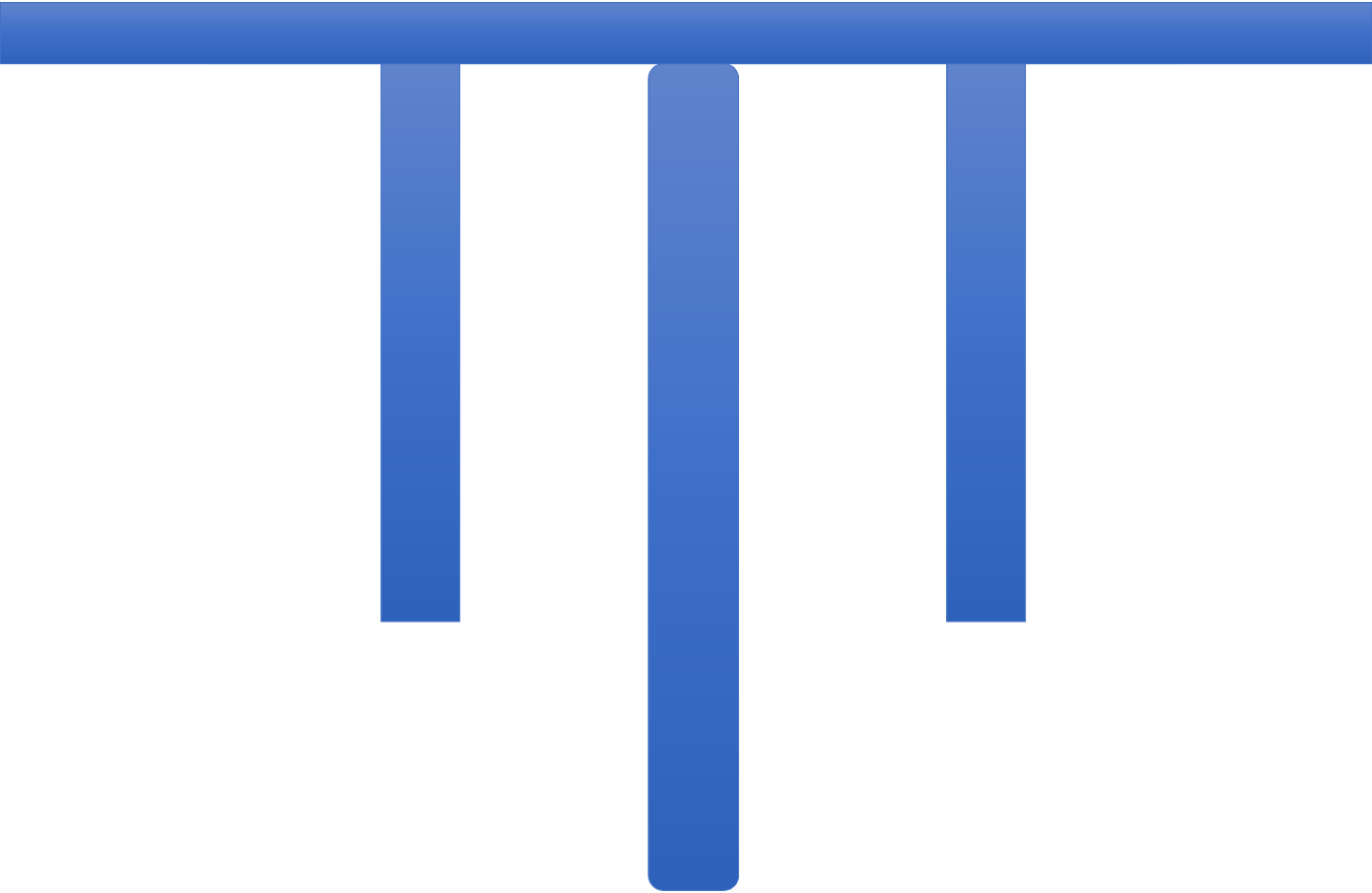
Mis oskusi on tulevikus vaja? (1)

- Tehnoloogilised uuendused ja progress tähendavad seda, et uusi oskusi ja teadmisi (näiteks IT) on vaja kõigis valdkondades ja elualadel;
- Koostöö ja seotus: töökoht muutub järjest virtuaalsemaks ja koostööle tuginevamaks, eeldades väga heade oskustega inimesi ning väga head projekti juhtimise oskust;
- Konvergens ja innovatsioon, innovaatilised läbimurded tulevad valdkonna ülestest materjalide ja tehnoloogiate juurutamisest. Otsitakse interdistsiplinaarsete ja universaalsete oskustega inimesi.

Mis oskusi on tulevikus vaja?(2)

- Mitme generatsiooniline töökoht: kuna töötajad töötavad ealises mõttes kauem aega, muutuvad oluliseks eri vanuses ja eri staažiga töötajate juhtimise oskused.
- Oskused vananevad väga kiiresti, pidev elukestev õpe, oskus ja tahe õppida viivad edasi.
- Olulised on universaalsed oskused, ülekantavad oskused (üldpädevused), T-tarkus

T tarkus

Ülekantavad oskused (1)

- **Mõtestamine** – võime kontekstipõhiselt mõista, väärtustada ja kriitiliselt hinnata väljendatu sisulist tähendust;
- **Sotsiaalne intelligentsus** – oskus tunnetada suhtlemisel inimeste vajadusi ja soove, kohandada oma käitumist nendele vastavalt ning luua usalduslikke suhteid, empaatia;
- **Loovus ja kohanemine** – oskus reageerida tavapäratutele olukordadele ja leida mittestandardseid lahendusi;
- **Erinevustega hakkamasaamine** – oskus edukalt toime tulla erinevates kultuuri- ja keelekeskkondades ning tulemuslikult koos töötada erineva taustaga inimestega (nt vanus, sugu, eriala, tööstiil) ;
- **Mudeldav (*programmeeriv*) mõtlemine** – oskus suuri andmemahutusi kontseptuaalselt ja tulemuslikult töödelda, andmete tähendust anda ning aru saada andmepõhisest (tõenduspõhisest) otsustamisest.

Ülekantavad oskused (2)

- **Uue meedia kirjaoskus** – oskus kriitiliselt hinnata sotsiaal- ja multimeedia sisu; oskus teabe visualiseerimiseks ja levitamiseks sihipäraselt kasutada erinevaid sotsiaal- ja multimeedia vahendeid;
- **Transdistsiplinaarsus** – erinevate ainevaldkondade kontseptsioonide ning nendevaheliste seoste mõistmine;
- **Disainmõtlemine** – oskus protsesse ja keskkonda eesmärgist lähtuvalt kavandada ja kujundada;
- **Vaimse koormuse ohjamine** – oskus filtreerida teavet olulisuse järgi ja säilitada vaimne töövõime välistemõjurite ülekülluses, kasutades erinevaid meetodeid;
- **Virtuaalne koostöö** – oskus töötada tulemuslikult virtuaalsetes tööruhmades, hoida inimesi pühendunud ja motiveeritud ning tekitada neis meeskonnatunnet.

Siiski, kuidas kogu protsessi mõjutab AI areng?

Inimene versus robot

- Inimene – unistab, unustab, teeb vigu, on laisk (nendest asjadest sünnib innovatsioon); tajub maailma oma meelte piiratud ulatuses
- Masin – orienteeritud tulemusele, robot ei tee inimlikke vigu, teeb roboti vigu, ei oska (lähitulevikus) leiutada, tajub keskkonda paremini (neil on paremad sensorid)

Veelahe läheb täna empaatia , kohanemisvõime, kultuuri , silmaringi ja teadvuse koha pealt. Robotid ei moodusta täna ühtset kogukonda, ühiskonda, neil puudub kollektiivne teadvus. Neil ei ole geneetilist mälu.

Reaalne oht robotitest: kui keegi halb inimene neid ära kasutab.

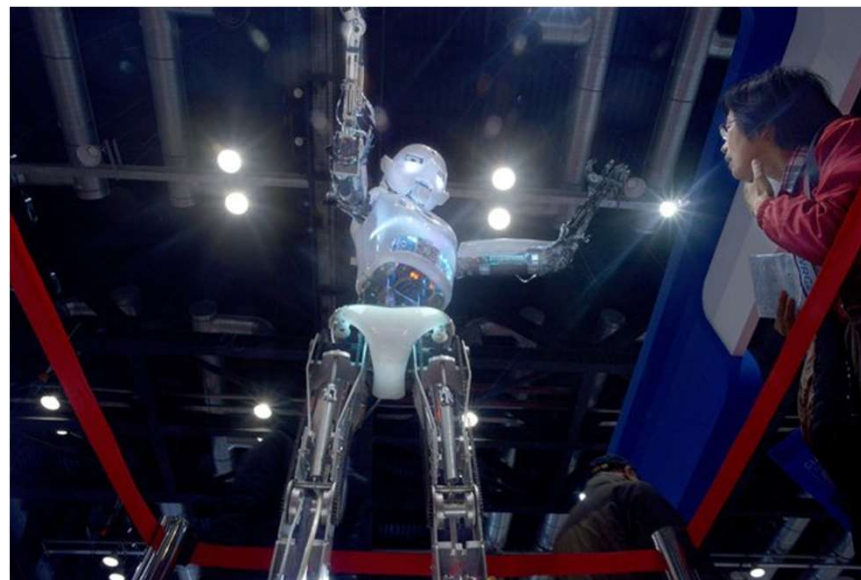
Ametid, mis tulevikus pigem hääbuvad

- Mitmesugused ametid kaovad ära või muutub nende funktsioon (keeletõlkijad kaovad, kultuuride vahendajad/tõlkijad jäävad);
- Ametid, kus masinad on efektiivsemad ka täpsemad: andmetöötlus, raamatupidajad, taksojuhid, piloodid jt;
- Kaovad ära igasugused vahendajad: dispetserid, maaklerid; asemele jagamismajandus.
- Rutiinsed lihttööd: liinitöölised, laudatöölised, koristajad, tellerid, kassiirid
- Tööd mis nõuavad ülimalt täpsust, aga oma olemuselt on rutiinsed (silmaoperatsioonid)

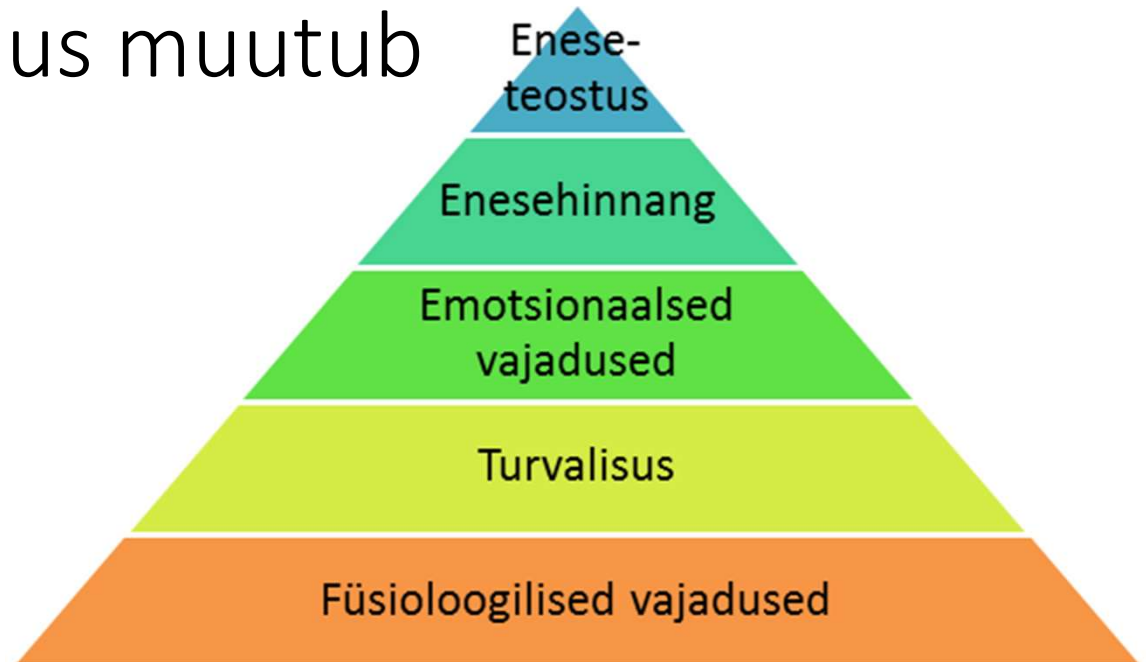
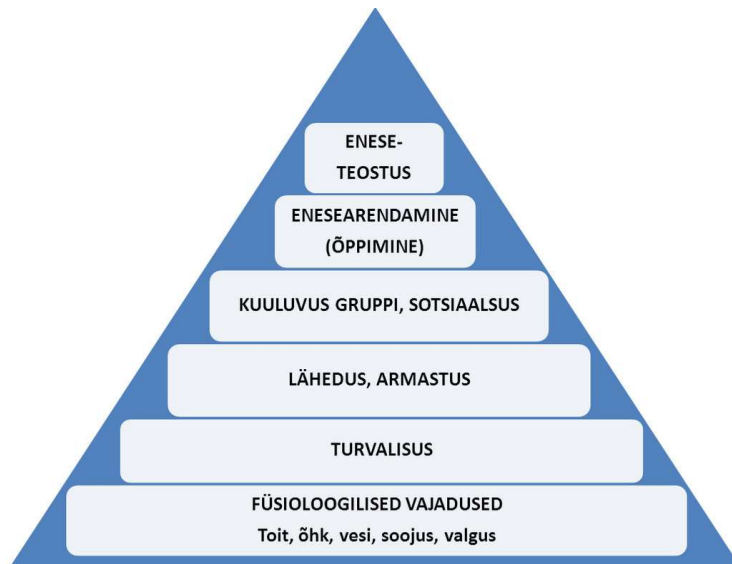
Ametid mida robotid ilmselt üle ei võta

Ametid mis vajavad empaatiavõimet:

- Õpetajad
- Politseinikud
- Näitlejad
- Juhid
- Paljud isikuteenused
- Dirigendid
- Psühholoogid

Pikem vaade Töö olemus muutub

- Suurem osa tööst teevad ära masinad
- Inimese töötamine rohkem kantud eneseteostuse vajadusest
- Võibolla ka enesehinnangu ja emotsionaalsest vajadusest
- Töötamine meenutab üha rohkme tänast vabatahtlikku töötamist

Lõpetuseks, kus on murdepunkt AI ja inimeste suhetes?

Video...

Kokkuvõttes

- Haridus on oluline sissetulekute ja ametite diferentseerija;
- Me näeme osalt juba täna, mis hakkab toimuma 10-15 a pärast (mehitamata autod, iseteenindavad kassad, sularahavaba majandus, jagamismajanduse uued vormid);
- Empaatiat, kujutlusvõimet ning kiiret kohanemisvõimet vajavad ametikohad jäävad vähemasti hoomatavas lähitulevikus alles
- Tekivad ilmselt täiesti uued harud ja tegevusvaldkonnad, mida me ei oska täna ette näha.

Tuleviku töökoht....

Tuleviku vabrikus on ainult üks töötaja ja üks koer. Töötaja ülesanne on koerale süüa anda. Koera ülesanne on valvata, et keegi mitte ühtegi nuppu ei näpiks...

Aitäh kuulamast!

Tulevikuametid

- Kehaosade ja organite disainer ja valmistaja, kes loob inimestel varuosasid .
- Nanomeedik, kes loob väga väikseid kehasiseseid seadmeid, mida kasutatakse tervise jälgimiseks ja ravimite annustamiseks.
- Vertikaalne farmer/põllumees, kes kasvatab saadusi kokkuhoiu pärast mitte horisontaalsel vaid vertikaalsel pinnasel.
- Andmejäätmete käsitleja, kes sorteerib ja hävitab ebavajaliku info.
- Kliima kontrollija, kes koordineerib ja juhib ilma.
- Avatari haldaja, kes disainib inimestest virtuaalseid hologramme.
- Mälu parandamise kirurg, kes aitab säilitada ja parandada eaka elanikkonna mälu.
- Ajamaakler, kes aitab hallata klientide panku pandud aega ja vahetada seda toodete või teenuste vastu.
- Lapsedisainer, kes disainib järglase, kes vastab vanemate ootustele.